

Окрема думка з приводу оцінки Радою НБУ діяльності Правління щодо банківського регулювання та розвитку банківської системи

Реформи банківського регулювання в Україні повністю кореспондують з магістральними змінами в банківському секторі в глобальній економіці та ЄС. Вони націлені на перебудову системи регулювання в напрямку підвищення фінансової стабільності, інтеграції мікро- та макропруденційного підходу, ризик-орієнтованого нагляду, нейтралізації інституціональних викривлень в наглядовій роботі та звуження простору для маніпуляцій з оцінкою ризиків задля мінімізації витрат на докапіталізацію фінансових установ.

Банківська система виявилась фундаментально недокапіталізованою. Посуті, власники суттєво занизили власну участь в пасивах банків, перекладаючи ризики інсайдерських операцій на аутсайдерів та досягаючи через пов'язані кредити ручної контрольованості фінансового стану банків. Сильний шок, викликаний війною та корекцією макроекономічних дисбалансів, не сприймаючись як транзитивний (чим сильно відрізнявся від 2008-2009 років), продемонстрував системну вразливість сектора, неадекватну забезпеченість капіталом завдяки маніпуляціям з оцінкою ризиків, що генерувались інсайдерськими операціями, «сліпоту» політично вмотивованого нагляду (практики чого мали місце тривалий час в минулому), та позначився на змінах в мотиваціях щодо докапіталізації банків чи цивілізованого виходу з ринку.

Нові вимоги до капіталу та ліквідності в сукупності з новим підходом до оцінки ризиків змінюють характер відповідальності власників банків завдяки тому, що за своїм регуляторним змістом зорієнтовані на підвищення фінансової стабільності. Строкова структура переходу на новий режим функціонування вимог до капіталу та ліквідності є компромісною і такою, що допускає достатньо часу для адаптації.

Непрацюючі кредити та сформовані резерви продемонстрували нетиповий зв'язок з кредитним циклом. В основі цього перебуває процес розкриття якості кредитного портфеля постфактум та завдяки ідентифікації інсайдерських зв'язків. Це вказує на те, що причиною формування NPL виступили не тільки характерні зміни в ринкових умовах, а неадекватно оцінені ризики концентрації пов'язаного, або політично вмотивованого кредитування. З одного боку, це звужує можливості державного втручання в розчистку кредитного ринку. З іншого боку, адаптація до нових вимог та швидкість відновлення кредитування були би кращими за наявності альтернатив усталеним негативним бізнес-практикам. Формування сприятливого бізнес-клімату є основною передумовою покращеної адаптації банків до нового регулювання та виходу за межі інсайдерського контролю за кредитуванням. Попри це, величина падіння нормативу пов'язаного кредитування виглядає вкрай оптимістично і вимагає збереження додаткової уваги на процесі визнання кредитів інсайдерськими.

Трансформація наглядових технологій покликана побудувати нову систему ризик-орієнтованого нагляду, що враховує широкий набір аналітичної інформації, формальних обрахунків, якісних оцінок. Дані трансформаційні

процеси є структурними за змістом, а тому зорієнтовані на одержання позитивного ефекту у довгостроковій перспективі. При цьому, ризики переходу на нові регуляторні стандарти у короткостроковому періоді є не стільки переоціненими, скільки результатом пересторог з приводу несумісності усталених олігархічних бізнес-моделей з вимогами щодо адекватної відповідальності власників, транспарентності банківського бізнесу, фінансової стійкості банків та фінансової стабільності системи.

Робота з пов'язаними кредитами повинна бути продовжена і удосконалена, визначення бізнес-моделей в рамках системи SREP повинно враховувати інституціональні фактори, які часто є прихованими від формальних оцінок, інструментарій розчистки кредитного ринку потребує додаткового опрацювання, зокрема, спираючись на класифікацію NPL з міркувань причини виникнення та належності до інсайдерських операцій. Відповідальність власників банків повинна бути удосконалена не тільки через реалізацію нових підходів до достатності капіталу та ліквідності, оцінки кредитного ризику, а також на основі нормативного забезпечення процедури bail-in. Адаптація банків до нового регуляторного середовища буде легшою в разі більш активних структурних змін, націлених на покращення бізнес-клімату. Розвиток альтернатив традиційному кредитуванню та стимули поглиблення ринку капіталу повинні розглядатись як невід'ємна передумова покращення доступу до фінансування з боку реального сектора.

Член Ради НБУ,
д.е.н., професор

В.В. Козюк